

**FILMOTECA
PER A LES
ESCOLES**

2023-2024

FilmoTeca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

LA INNOCÈNCIA

Lucia Alemany

Material didàctic de la pel·lícula

Recomanada per a 4t d'ESO,
Batxillerat i Cicles Formatius

Filmoteca per a les escoles està adreçat a centres educatius i té l'objectiu de fomentar l'interès d'infants i joves pel cinema, així com de formar els espectadors i espectadores del futur, tot posant en valor el nostre patrimoni cinematogràfic.

ÍNDEX

6	Fitxa tècnica Sinopsi
7	Què treballem?
8	Competències bàsiques relacionades
9	Cinema de l'adolescència (coming of age)
10	L'experiència femenina a la gran pantalla
11	Violències masclistes i drets sexuals i reproductius
13	Activitats abans del visionat
14	Activitats abans del visionat
16	Enllaços d'interès i pel·lícules relacionades

FITXA TÈCNICA

La innocència

- Títol original: La innocència
- Direcció: Lucia Alemany
- Guió: Lucia Alemany, Laia Soler
- Any: 2020
- Productora: Un capricho de produccions, Turanga Films i Lagarto Films.
- Durada: 90 minuts

Sinopsi

La Lis és una adolescent que somia a convertir-se en artista de circ i sortir del seu poble, tot i que sap que per aconseguir-ho s'haurà d'enfrontar als seus pares. És estiu i la Lis es passa el dia jugant pels carrers del poble amb les seves amigues i flirtejant amb el seu nòvio uns anys més gran que ella. Però aquest estiu idíl·lic arriba al final i amb l'inici de la tardor la Lis descobreix que està embarassada.

QUÈ TREBALLEM?

- Cinema de l'adolescència (coming of age)
- L'experiència femenina a la gran pantalla
- Violències masclistes i drets sexuals i reproductius

COMPETÈNCIES CURRICULARS RELACIONADES

TRANSVERSALS

Competència emprenedora

- CE1. Analitzar necessitats i oportunitats i afrontar reptes amb sentit crític, fent balanç de la seva sostenibilitat i valorant l'impacte que pugui suposar en l'entorn, per presentar idees i solucions innovadores, ètiques i sostenibles dirigides a crear valor en l'àmbit personal, social, cultural i econòmic.

Competència ciutadana

- CC1. Analitzar i comprendre idees relatives a la dimensió social i ciutadana de la seva pròpia identitat, així com als fets socials, històrics i normatius que la determinen, demostrant respecte per les normes, empatia, equitat i esperit constructiu en la interacció amb els altres en diferents contextos socioinstitucionals.
- CC2. Analitzar i assumir amb fonament els principis i valors que emanen del procés d'integració europeu, de l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i de Catalunya i dels drets humans i de

l'infant, participant en activitats comunitàries, com la presa de decisions o la resolució de conflictes, amb actitud democràtica, respecte per la diversitat, i compromís amb la igualtat de gènere, la cohesió social, el desenvolupament sostenible i l'assoliment de la ciutadania mundial.

- CC3. Analitzar i comprendre problemes ètics fonamentals i d'actualitat, considerant críticament els valors propis i aliens, i desenvolupant els seus propis judicis per afrontar la controvèrsia moral amb actitud dialogant, argumentativa, respectuosa i oposada a qualsevol tipus de discriminació o violència —incloent-hi la violència masclista, LGTBIfòbica, racista o capacitista— o fonamentalisme ideològic

Competència personal, social i d'aprendre a aprendre

- CPSAA 4. Fer autoavaluacions sobre el propi procés d'aprenentatge, buscant fonts fiables per validar, sustentar i contrastar la informació i per obtenir conclusions rellevants.

CINEMA DE L'ADOLESCÈNCIA (COMING OF AGE)

El gènere cinematogràfic que en anglès s'anomena coming of age es centra en retratar el creixement psicològic i moral dels personatges protagonistes des de l'adolescència o la infantesa cap a la maduresa. Els canvis físics i socials que experimenten les persones en aquestes edats són un element principal en aquest tipus de pel·lícules on es representen la transformació, el descobriment i l'aprenentatge. En molts casos, l'argument té a veure amb la pèrdua de la innocència, justament el títol de la pel·lícula que ens analitzem. El cinema de l'adolescència acostuma a ser un viatge més intern que extern, on els i les protagonistes aprenen alguna cosa, ja sigui sobre la pròpia identitat, la filosofia personal o sobre el context social i polític que els envolta. I cal afegir: el fet que els i les protagonistes siguin adolescents no significa que les pel·lícules i/o llibres de gènere coming of age estiguin exclusivament dirigits al públic de la mateixa edat.

Es tracta d'un gènere cinematogràfic que prové també de la tradició literària, amb novel·les com *El vigilant en el camp de sègol* (J.D. Salinger, 1951) un llibre que s'ha convertit en un clàssic i que en el moment de la seva publicació va aixecar certa polèmica per l'ús que feia d'un llenguatge «barroer», amb paraulotes i per un retrat radical de la sexualitat. Però el coming of age és un gènere molt divers i conegut, amb algunes sagues populars com «*Harry Potter*» o «*El senyor dels anells*», totes dues adaptades a les pantalles.

En el camp del cinema, aquest tipus de gènere també ha anat evolucionant. A meitats dels anys 50, a Hollywood ja es feien pel·lícules que posaven l'experiència adolescent en el centre de tot l'argument, com és el cas de la clàssica *Rebelde sin causa* (Nicholas Ray, 1955), tot i que sovint la perspectiva es feia des de l'alliçonament i de correcció, tractant amb pànic la violència juvenil i amb missatges racistes, masclistes i homofòbics. Amb el New Hollywood arri-

ben algunes pel·lícules que es deslliuren de l'estigma de la delinqüència i retraten la joventut d'una forma més lliure amb pel·lícules com *The Last Picture Show* (Peter Bogdanovich, 1971) o *Last Summer* (Frank Perry, 1969).

Als darrers anys, l'adolescència com a tema també ha estat abordat per diverses pel·lícules del cinema independent, des de les nihilistes però a la vegada moralistes proposades de Larry Clark (*Kids*, 1995) i Harmony Corine (*Spring Breakers*, 2012), a la darrera i metalingüística adaptació cinematogràfica de *Little Women* (Greta Gerwig, 2019), passant per l'adaptació del còmic underground de Daniel Clowes *Ghost World* (Terry Zwigoff, 2001), l'animació autobiogràfica *Persépolis* (Marjane Satrapi, 2007), el debut de Mia Hansen-Love *Tout est pardonné* (2007), les aportacions sobre la construcció de les identitats de gènere i sexuals marcades per la convenció social que aborda Céline Sciamma a *Tomboy* (2011) i a *Bande de filles* (2014), o Barry Jenkins a *Moonlight* (2016), i finalment al canvi dels personatges al film d'ús radical de l'el·lipsi rodat al llarg de 10 anys *Boyhood* (Richard Linklater, 2014). Una de les propostes més recents del panorama europeu és el primer film de Charlotte Wells *Aftersun* (2022), on el retrat de la primera adolescència s'articula amb el temps de la memòria i el record de la figura paterna.

Una de les principals característiques del coming of age és el retrat de la relació complexa entre pares, mares i fills i filles. Els progenitors fan de mirall als adolescents, com un patró inevitable, generant una resposta de rebel·lió, resistència i voluntat de transformació. D'aquesta manera, molt sovint els coming of age són un canal de protesta o denúncia de valors i moral conservadores de les generacions adultes, convertint aquest tipus de pel·lícules en portadores de missatges progressistes sobre la sexualitat, l'avortament, la família, el racisme o altres qüestions relacionades amb la defensa dels drets humans.

L'EXPERIÈNCIA FEMENINA AL CINEMA

Traslladar l'adolescència a la pantalla no és una tasca fàcil. Tradicionalment, aquest període vital s'ha tractat des d'una mirada externa, a través de productes audiovisuals destinats únicament al públic adolescent, però on la seva veu no hi té cabuda. Massa sovint, els relats audiovisuals per a joves s'escriuen des d'una distància que impossibilita mostrar un punt de vista que els sigui propi, o cauen en la problematització i opten per explotar una adolescència representada sota els estereotips habituals: sexe, drogues i música. D'altres vegades, els personatges de les pel·lícules passen de la infantesa a l'edat adulta sense cap estat intermedi, falsejant l'experiència humana i deixant un buit pel que fa a representacions i reflexions sobre una etapa de creixement tan fonamental com aquesta.

La sobrecondició dels cossos femenins en els mitjans audiovisuals, sovint sexualitzats o objectualitzats en resposta a uns imperatius estètics i narratius androcèntrics, afavoreix que moltes noies tinguin una percepció negativa del propi cos, que arribada a un extrem, pot manifestar-se en forma d'anorèxia, bulímia o altres trastorns de l'alimentació. Si bé són malalties que pot patir tothom i la pressió estètica existeix per a homes i dones, és més forta sobre els cossos de les dones. De fet, comença a posar-se de relleu des de la infància amb les representacions d'una feminitat molt específica, que inunden la publicitat, la televisió, el cinema, els videoclip, internet, la literatura... En altres paraules, tot el relat cultural d'Occident, patriarcal i heteronormatiu, està vinculat a un cànon de bellesa que oprimeix totes aquelles formes, cossos i maneres de viure dissidents. L'abast i el poder dels mitjans audiovisuals els atorga una gran influència a l'hora de fer cristal·litzar aquests models, contribuint a perpetuar-los com a formes de violència vers les dones. El pes, la pell, l'estètica, el maquillatge, la indumentària, el cabell, però també altres qüestions com la vivència de la maternitat, la

sexualitat o l'avortament, són elements estretament lligats al binomi irreductible que, en el cas de les noies i dones, associa bellesa amb triomf o èxit social.

Per això el valor de La innocència rau a qüestionar i evidenciar la càrrega que pateixen les nenes en fer-se grans per encaixar dins d'unes expectatives irreal, o vinculades a la mirada adulta i familiar. A més, a les violències masclistes simbòliques se'ls ha donat un tractament poc habitual i sovint estigmatitzat a les grans pantalles, assenyalant massa poc sovint les qüestions estructurals que les emmarquen. La pel·lícula visibilitza, doncs, una realitat esfereïdora i molt comuna de la nostra societat, que no només pateix la gent jove. Un plantejament que per a Lucia Alemany respon a la necessitat humana d'identificació però que, de retruc, correspon al desig de moltes dones de veure's representades o interpel·lades per una història que contempli també les seves experiències, allunyades de les violències, i des d'un enfocament positiu i no victimitzador.

VIOLÈNCIES MASCLISTES I DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS

La Lis, la protagonista de La innocència experimenta diferents situacions que la fan entrar en contacte amb diferents tipus de violències masclistes i la directora representa també la seves reaccions i resistències envers aquestes.

Les violències masclistes són aquelles que s'exerceixen contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que – produïdes per mitjans físics, econòmics o psicològics, entre els quals hi poden haver amenaces, intimidacions i coaccions- tenen com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeixen en l'àmbit públic com en el privat.

En el cas de la Lis, per una banda, té una relació amb el Néstor, un noi del poble. Ell, en més d'una situació, exerceix violència cap a ella, no respectant el que ella li ha demanat i enfadant-se perquè no li contesta al telèfon, comportaments associats a la possessió i a la gelosia, elements arquetípics de la concepció masclista de les relacions amoroses. Ella, però, lluny de reaccionar de forma passiva, s'hi oposa i pren consciència de la injustícia.

A banda, el seu pare, així com alguns dels seus amics que apareixen a la pel·lícula, fan comentaris que denoten un sistema de valors sexistes. El pare menysté les seves expectatives de futur, i considera que la seva mare i ella han de realitzar tasques de cures per a ell (demana que li portin menjar, etc). Algun dels amics del pare fa comentaris respecte el cos de la Lis de forma que denota la objectivització del personatge de la Lis. El de valors que es fonamenta en una cultura que diferencia els gèneres i els jerarquitzava, tot sexisme és un sistema justificant unes normes de comportament assignades segons aquesta divisió. El sexisme assigna capacitats, valors, normes i rols diferents entre homes i dones, sovint per contrarietat. Les conductes sexistes,

que promouen una hipervalorització d'allò masculí en contraposició a una minusvalorització d'allò femení, són difícils de detectar perquè encara ara estan molt arrelades en la societat, tenen lloc de manera quotidiana.

Per últim, la Lis s'enfronta a una situació on ha de defensar els seus drets sexuals i reproductius, ja que té un embaràs no desitjat que es proposa aturar. Els drets sexuals i reproductius (DSIR) són un conjunt de drets humans que garanteixen que les persones puguin viure en llibertat i sense violència. Suposen poder expressar i gaudir dels nostres cossos, les nostres sexualitats i els nostres desitjos i plaers lliures de tot tipus de violències i discriminacions. Alhora, ens garanteixen poder exercir i gaudir de la plena sobirania corporal, orientació sexual i identitat i expressió de gènere. El seu ple reconeixement contribueix a despatriarcalitzar les societats. La seva garantia real és un dels elements que ens permeten transitar a societats lliures de la cultura dels privilegis, perquè en el sistema heteropatriarcal i capitalista en què vivim uns pocs tenen privilegis sobre la gran majoria. Els DSIR són essencials per a la garantia real dels drets humans de les dones i persones LGTBIQ+

ELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS

El paradigma dels DSIR, recollit per l'Observatori de Drets Sexuals i Reproductius, engloba els següents drets reconeguts en diferents instruments internacionals de drets humans:

Dret a la igualtat: viu i expressa la teva sexualitat com vulguis.

Dret a la participació: la diversitat sexual i de gènere es mou i va on vol.

Dret a la vida, la llibertat, la seguretat i la integritat corporal: el teu cos és teu.

Dret a la privacitat: la informació sobre la teva sexualitat és només teva.

Dret a la llibertat de pensament, opinió i expressió: expressa't, organitza't i participa en accions i en moviments socials que reivindiquen els DSIR i les llibertats fonamentals.

Dret a la salut i als beneficis de l'avenç científic: reivindiquem l'accés a mètodes anticonceptius i a l'avortament segur per a totes les dones.

Dret a la informació i a l'educació: volem una educació sexual per viure una sexualitat satisfactòria.

Dret a l'autonomia i al reconeixement davant la llei: expressa la teva sexualitat com vulguis i reivindica-ho.

Dret a escollir casar-se o no i a formar i planificar una família: volem triar la forma de convivència que ens faci felices.

Dret al retiment de comptes i a la reparació del dany: si t'han fet o t'estan fent mal, tens dret a denunciar-ho i a rebre ajuda.

ACTIVITATS ABANS DEL VISIONAT

- 1 El descobriment de la sexualitat, la noció de pertinença a un grup, la recerca d'una identitat pròpia, el qüestionament de les normes... són temes habituals quan es tracta de plasmar un argument cinematogràfic protagonitzat per adolescents. Fer un llistat conjuntament de representacions "positives" i "negatives" d'adolescents en el cinema, les sèries i en general a l'audiovisual, considerant que la recurrència als estereotips és molt habitual. Amb quines d'elles us hi sentiu identificats? Per què?
- 2 Visionar conjuntament a Youtube la campanya contra la violència de gènere del Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad "Si Tu Chico Te Da Miedo. CUÉNTALO" a: <https://www.youtube.com/watch?v=C5C38DrQPqw>

Analitzar-la des del punt de vista audiovisual:

Com s'aconsegueix la dramatització del relat? Com és la tria de la música i la banda sonora, com son els plans i la posada en escena, quin objectiu expressiu persegueix la tempesta, etc.?

Quines conseqüències tenen aquestes decisions sobre l'efecte dramàtic?

Sobre qui recau la responsabilitat de l'acció d'acabar amb el maltractament en la campanya?

Considereu que és una estratègia efectiva? Perquè? Com podria ser-ho més?

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

- 1 Reflexionar sobre el títol de la pel·lícula. Què significa innocència? Per què creieu que la pel·lícula es titula així?:
- 2 L'argument de La innocència se centra en un estiu. Proposem a l'alumnat de realitzar el que seria el guió d'una pel·lícula a l'estil coming of age basat en la pròpia vida. Es tracta d'escriure una història que passi en un sol estiu on hi hagi una evolució i on el personatge protagonista aprengui alguna cosa, s'adoni d'alguna cosa o faci alguna transformació. Ja siguin provocades pel trauma, el desig o simplement el canvi, aquestes pel·lícules estan impulsades pel personatge i continuen definides pel creixement espiritual o moral d'un protagonista que arriba a l'altra banda (de la infància a l'adolescència o de l'adolescència a l'edat adulta). Són històries de resiliència i esperança, de dolors de creixement i rebel·lió adolescent, un testimoni de la veritat universal que créixer mai és fàcil.

En acabat, podem compartir les històries de cadascun dels alumnes amb la resta de companys i companyes.

- 3 La localització és el lloc triat per filmar alguna de les escenes de la pel·lícula, és a dir, l'escenari, però igual que la caracterització dels personatges, la seva tria no és aleatòria; en altres paraules, moltes vegades les localitzacions contribueixen a la narració del que s'està explicant. La innocència està filmada en diferents localitzacions: Els interiors de les cases de les protagonistes, els carrers i places del poble, la discoteca, la piscina, l'autobús, etc.,.

Llistar els espais on succeeixen les diferents escenes i relacionar-les amb el tipus d'emoció que s'hi representa. En quins espais la Lis està més trista? I enfadada? A on creieu que se sent més lliure? I a on més empresonada?

4

Cada un de nosaltres és el personatge protagonista de la nostra pròpia vida.

Proposem que feu una fitxa de personatge principal de forma individual. Cada alumne es definirà en un full com si fos un personatge adolescent d'una història. S'hi pot posar una foto de cadascú, l'estil de vestir, les aficions, etc. I com el definiríem? És un adolescent rebel? Quines coses el fan ser inconformista? Què sol fer amb les seves amistats? Què vol ser de gran? Quins són els seus somnis?

ENLLAÇOS D'INTERÈS

Recursos per combatre violències

[Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats](#)

[L'Associació Drets Sexuals i Reproductius](#)

[Institut Català de les Dones](#)

[Observatori de les dones en els mitjans de comunicació](#)

[La Bonne](#)

[Ca la dona](#)

[Candela](#)

PEL·LÍCULES RELACIONADES

Pel·lícules

Girlhood, de Céline Sciamma, França, 2014.

Lady Bird, de Greta Gerwig, Estats Units, 2017.

Soraya, Nadjat i les altres, de Béatrice Vernhes, França, 2004.

Antonia, de Marleen Gorris, Països Baixos, 1995.

Todas las mujeres que conozco, de Xiana do Teixeiro, Espanya, 2018.

Lo que dirán, de Nila Núñez Urgell, Espanya, 2017.

Rebel Without a Cause, de Nicholas Ray. Estats Units, 1955.

If..., de Lindsay Anderson, 1968.

Persépolis, de Marjane Satrapi. Iran-França, 2007.

Juno, Jason Reitman, Estats Units, 2011

Tomboy, Céline Sciamma. França, 2011.

Boyhood, de Richard Linklater. Estats Units, 2014.

Mi perfecta hermana, Sanna Lenken, Suècia, 2015.

Primeres solituds, Claire Simon, França, 2018.

DADES DE CONTACTE

Si voleu aprofundir més en aquest o altres aspectes del cinema, els i les docents disposen d'accés gratuït a la Biblioteca del cinema de la Filmoteca amb tot tipus de recursos i bibliografia sobre cinema i cultura audiovisual.

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

T 935 565 198

<https://www.filmoteca.cat/web/ca/article/filmoteca-les-escoles>

<https://filmotecaescoles.blog.gencat.cat>

Drac Màgic

drac@dracmagic.cat

T 93 216 00 04

www.dracmagic.cat